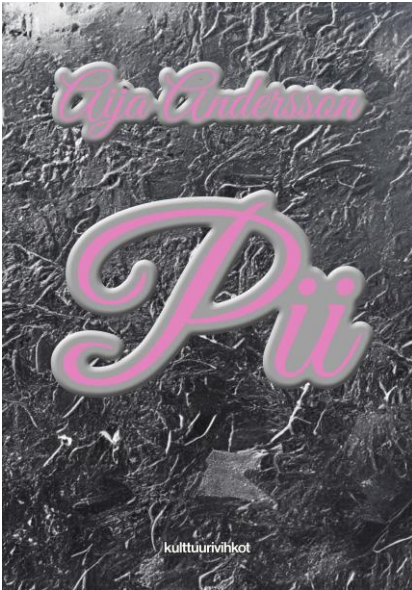

Aija Andersson: Pii

Aija Andersson: Pii. Helsinki: Kulttuurivihkot, 2023.

Teksti: Linnea Alho

Hurja runomatka ihmislajin kohtaloon

Pii on juuri nyt maailmantalouden keskiössä: sitä tarvitaan aurinkopaneeleissa, sähköautojen akuissa, informaatioteknologian puolijohteissa. Digitalisaatio ja vihreä siirtymä vaativat valtavat määrät piitä. Sivilisaationa kurotamme uuteen teknologiseen aikaan tämän vaatimattomasti nimetyn alkuaineen avulla, joka on hapen jälkeen toiseksi yleisin maankuoren alkuaine.

Runoilija Aija Anderssonin postuumisti julkaistu teos *Pii* käsittelee sivilisaation, ympäristön ja ihmisyhteisön normien teemoja. Lokakuussa ilmestyneessä piensäeromaanissa pii on muinaisten ihmisten mielikuvitusta kiihdyttävä aines, joka laittaa sydänrummun lyömään. Mies takoo piikivellä kalliota, nainen ei saisi, muttei voi estää itseään. Nainen poltetaan noitana, mutta pii on saanut valtaansa jo kylän nuoretkin.

Piityökalut ja -kirveet olivat kivikauden huipputeknologiaa, joilla muokattiin elinympäristöä. Teoksen takakannessa viitataan ajallisiin ulottuvuuksiin, joihin teos kurkottaa. Tapahtumat tuntuvat kuitenkin kulkevan samalla kertaa myös myyttisessä ajassa – tilassa ajan tuolla puolen, jossa arkkityypiset kuvat elävät ikuisesti.

Pii herättelee pohtimaan maankuorta ja sen kerrostumia. Mikä merkitys ihmisen sielulle on kallioperällä ja vuorilla, joita nyt louhimme tulevaisuuden nimissä säpäleiksi? Anderssonin teoksessa maankuoren kerrosteisuus ilmenee myös kerronnallisena ratkaisuna. Jokaisen sivun keskellä on tarinaa kuljettavat runosäkeistöt ja sivun alalaidassa on yksittäinen rivi, joka peilautuu kuitenkin päätarina.

Symbolipiirroksat lukujen alussa, viittaukset muinaiseen kulttuuriin sekä paikoin hitaasti avautuva runokieli saavat aikaan sen, että *Piin* maailmaan voi upota pitkäksi aikaa.

Pii antaa aineksia monen eri teeman pohdiskeluun. Kenties Anderssonin opettajatausta näkyy siinä, kun hän hienovaraisin keinoin kuvaa nuorten henkilöihahmojen näkökulmasta, millä tavoin yhteisö kitkee nuorten empatian, vallitsevia tapoja kyseenalaistavat ajatukset ja kokemukset. Ne voisivat olla siemeniä, joiden vaaliminen auttaisi yhteisöä uudistumaan. Sellaiseen yhteisö ei kuitenkaan osoita kiinnostusta, vaan suorittaa riittejään muusta välittämättä. On myös nuorille itselleen helpoin ratkaisu sulautua joukkoon, kadota maisemaan.

Yksi teoksen puhuttelevimmista kohdista on lopussa, kun katastrofin kokenut ihminen saapuu oraakkelin luokse. Hän haluaa tietää, oliko jo alusta asti selvää, että ihminen hukkuu myrkyllisiin kaasuihin. Oraakkelin vastaus ei varsinaisesti ole lohdullinen, mutta se mahdollistaa aivan uudenlaiset kysymykset. Olemmeko olleet tässä tilanteessa aiemminkin? Osaammeko lukea muinaisten ihmisten jättämiä varoitusmerkkejä? Jos olemme eksyneet vahingossa vaarallisille alueille, voisimmeko löytää merkkien avulla tien kotiin?

Jatulitarha, kivien muodostama spiraalimainen polku, jonka alkuperäisestä tarkoituksesta ei ole tarkkaa käsitystä, on Anderssonin tekstissä keskeinen symboli. Teoksenakin *Pii* on kuin tuo arvoituksellinen maamerkki. Sen käytäviä voi vaeltaa mietiskellen olemassaolon syviä kysymyksiä, ajankulkua, ihmisyyttä. Sellaisena teos on varmasti myös mainio kumppani kirjallisuusterapiaohjaajalle; jatulitarhassa polku vie aina ulkokehältä kohti keskipistettä, kaikkeuden ydintä.

Kuin silmäniskuna elämän rajan toiselta puolelta Andersson on piilottanut teoksen epilogiin yllättävän ”iltasadun”, joka tempaa lukijan tarkastelemaan maapalloa vielä kerran täysin uudesta näkökulmasta. Vaikka kertomus on oikeastaan surullinen, se nostaa silti hymyn huulille.

Linnea Alho on valtiotieteilijä, työnohjaaja ja kirjallisuusterapiaohjaaja.